

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Волинський національний університет імені Лесі Українки
Факультет культури і мистецтв
Кафедра культурології

СИЛАБУС

нормативного освітнього компонента

ІСТОРІЯ І ТЕОРІЯ ЕТИКИ

підготовки бакалавра

спеціальності 034 Культурологія

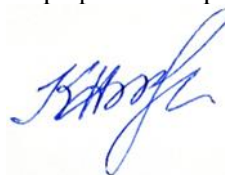
освітньо-професійної програми «Культурологія»

Силабус навчальної дисципліни «Історія і теорія етики» підготовки бакалавра культурології (перший освітній рівень), галузі знань 03 Гуманітарні науки, спеціальності 034 Культурологія, за освітньо-професійною програмою «Культурологія»

Розробник: В. Шостак, доцент кафедри культурології, доцент, кандидат історичних наук

Погоджено

Гарант освітньо-професійної програми

Столярчук Н. М.

Силабус освітнього компонента затверджено на засіданні кафедри культурології

протокол № 1 від «29» серпня 2022 р.

Завідувач кафедри

Столярчук Н. М.

I. Опис освітнього компонента

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітня програма, освітній рівень	Характеристика навчальної дисципліни
Денна форма навчання	Галузь знань: 03 Гуманітарні науки Спеціальність: 034 Культурологія Освітньо-професійна програма: Культурологія Освітній рівень: Перший (бакалаврський) рівень вищої освіти	Нормативна
Кількість годин / кредитів 120/4		Рік навчання – 2 курс
		Семестр - 3 семестр
		Лекції – 30 год.
		Практичні (семінарські) – 32 год.
		Консультації – 8 год.
ІНДЗ: немає		Самостійна робота - 50 год.
	Форма контролю: залік	
Мова навчання		Українська

II. Інформація про викладача

Прізвище, ім'я та по батькові: **Шостак Віктор Михайлович**

Науковий ступінь: **кандидат історичних наук**

Вчене звання: **доцент**

Посада: **доцент кафедри культурології**

Контактна інформація: моб. тел. 0634438749, ел.адреса: shostakvictor4@gmail.com

Дні занять: вересень-грудень 2023

Розклад занять: <http://94.130.69.82/cgi-bin/timetable.cgi>

III. Опис освітнього компонента

1. Анотація курсу.

Освітній компонент „Історія і теорія етики” є нормативною навчальною дисципліною в ОПП Культурологія для студентів спеціальності „Культурологія” першого бакалаврського рівня вищої освіти. Він передбачає вивчення особливостей моральної культури людини та суспільства, аналіз етики як особливої галузі філософського пізнання і освоєння світу в просторі й часі. Відповідно вивчатимуться морально-етичні концепції відомих мислителів, категорії етики та методи дослідження моральної свідомості особистості.

Зміст дисципліни. Сучасний світ і моральні цінності. Морально-етичний характер кризи українського суспільства. Співвідношення моралі і моральності. Етичні вчення стародавньої Індії. Етико-світоглядні системи Стародавнього Китаю. Ментальність населення Китаю і етичний закон у вченні Конфуція. Етична думка Давньої Греції. Етика Платона, Сократа і філософія Епікура. Етичні вчення Стародавнього Риму. Добродієвість як засіб досягнення особистого щастя. Морально-етичне буття людини в творах києво-руських

мислителів. Християнсько-етичне бачення людини в епоху Середньовіччя. Співвідношення моралі і релігії. Особливості етичного знання в 17-19 столітті. Гегель і його концепція моральності. Вітчизняна етична думка. Григорій Сковорода. Розвиток етичних теорій в 20-21ст. Особливості моральної культури особистості в умовах постмодернізму. Мораль і суспільство : особливості взаємозв'язку і взаємовпливів. Мораль , її ознаки , структура , функції. Моральна практика і моральна свідомість. Відмінність моралі і звичаїв. Мораль і право. Структура моральної свідомості. Добро – провідна ідея моральної свідомості. Моральне зло, його походження і сутність. Проблема взаємовідношення добра і зла. Сенси життя і ставлення до смерті. Життя як дарунок і відповідь. Імперативи життя і смерті. Категорії моральної свідомості. Обов'язок, відповідальність, справедливість. Щастя як головна категорія. Свобода як передумова і форма здійснення відповідальності. Проблема справедливості в моральній культурі людства. Особливості моральної самосвідомості. Честь і гідність людини. Совість – центральний чинник моральної самосвідомості людини. Розкаяння і поняття сорому. Совість як голос Бога. Самобутність української моральної культури. Мораль і проблеми людської діяльності. Сутність моральної свободи. Співвідношення моральної мети і моральної дії.

2.Пререквізити. Вивчення запланованих тем передбачає використання студентами знань, які вони отримали під час вивчення історії та культури України, етнокulturології, науки і релігії, основ культурології та інших дисциплін і практик, передбачених навчальним планом.

3.Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою викладання навчальної дисципліни “Історія і теорія етики” є формування духовно розвиненої особистості, яка опанувала закономірності розвитку людської моральності і зрозуміла діалектику взаємовідношень категорій моральної свідомості та самосвідомості.

Основними завданнями вивчення дисципліни “Історія і теорія етики” є формування у студентів вміння осмислювати навколишній світ на основі ґрунтовних гуманітарних знань, широти мислення та розвиненості духовно-творчого потенціалу. У процесі вивчення запланованих тем відбувається моральне самопізнання і самовизначення молодшої людини, вибір нею певної системи цінностей та життєвої пріоритетів, що дасть змогу ефективно здійснювати професійну діяльність і наповнювати позитивним змістом особисте життя. Вирішення цих основних завдань можливе при умові, коли студент під час вивчення запланованого матеріалу, буде знати основні етапи розвитку моральної культури людства та особливості етичних теорій, усвідомить головні філософсько-етичні категорії моральної свідомості та характерні риси моральної самосвідомості людини. Ставиться завдання, щоб студент вмів використовувати набуті знання в конкретних життєвих ситуаціях, розпізнавати добро і зло у навколишньому світі та знаходити адекватні форми протидії злу, втілювати власний моральний вибір у конкретних діях та вчинках.

4.Результати навчання і компетентності

За час вивчення запланованих тем студент повинен здобути наступні загальні, фахові компетентності, та досягти результати навчання які передбачені державними стандартами:

ЗК1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК2. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

ЗК3. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК 4. Вміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми.

ЗК6. Цінування та повага різноманітності та мультикультурності.

ЗК7. Здатність працювати автономно.

ЗК 8. Здатність працювати в команді.

ЗК11. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні;

ЗК12. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій.

Спеціальні (фахові, предметні) компетентності

ФК1. Здатність презентувати результати професійної діяльності в усній та письмовій формі, надавати відповідну аргументацію.

ФК2. Здатність визначати ступінь цінності та унікальності об'єктів культури у українському та міжнародному контекстах.

ФК 3. Здатність критично аналізувати культурні явища та процеси з використанням загальнонаукових та спеціальних наукових методів;

ФК 4. Здатність розуміти та інтерпретувати джерела культури (писемні, речові, візуальні) з урахуванням різних контекстів (історичного, соціального, антропологічного, політичного, релігійного, екологічного тощо).

ФК5. Здатність використовувати різноманітні джерела інформації та методологічний апарат культурології для виявлення, аналізу культурних потреб суспільства.

ФК 6. Здатність аналізувати культурну політику в інституціях різних рівнів.

ФК7. Здатність обґрунтовувати рішення щодо врегулювання відносин у сфері культури на основі розуміння специфіки соціокультурних процесів.

ФК 8. Здатність створювати аналітичні звіти, розробляти рекомендації та генерувати проекти (культурно-мистецькі, художні та дозвілєві) щодо об'єктів професійної діяльності, використовуючи актуальну нормативну основу.

ФК 9. Здатність оцінювати матеріальну та духовну цінність об'єкта культурної спадщини різних історичних періодів та географічних ареалів.

ФК10. Здатність популяризувати знання про культуру та поширювати інформацію культурологічного змісту, використовуючи сучасні інформаційні, комунікативні засоби та візуальні технології.

ФК12. Здатність дотримуватися стандартів професійної етики та міжкультурної комунікації.

Нормативний зміст підготовки здобувачів вищої освіти, сформульований у термінах результатів навчання

ПРН1. Мати навички критичного мислення, викладати у зрозумілий спосіб власні думки, здійснювати їх аргументацію.

ПРН2. Аналізувати, коментувати, узагальнювати, наукові та аналітичні тексти культурологічного характеру.

ПРН4. Знати та розуміти теоретичні підходи до визначення культури, її проявів та форм існування.

ПРН 5. Збирати, упорядковувати та аналізувати інформацію щодо культурних явищ, подій та історико-культурних процесів.

ПРН 6. Виявляти, перевіряти та узагальнювати інформацію щодо різноманітних контекстів культурної практики, визначати ступінь їх актуальності із застосуванням релевантних джерел, інформаційних, комунікативних засобів та візуальних технологій.

ПРН7. Розуміти чинники культурної динаміки, принципи періодизації культурних процесів, їх специфічні риси та характеристики.

ПРН 8. Інтерпретувати культурні джерела (речові, друковані, візуальні, художні) з використанням спеціальної літератури та визначених методик, аргументовано викладати умовиводи щодо їх змісту.

ПРН9. Аналізувати ефективність культурних політик, технологій реалізації культурних ідей у контексті конкретних параметрів їх впровадження.

ПРН10. Розпізнавати та класифікувати різні типи культурних продуктів, визначати їх якісні характеристики на основі комплексного аналізу.

ПРН 11. Здійснювати експертну оцінку культурних об'єктів за заданими критеріями та надавати рекомендації щодо їх соціальної актуалізації.

ПРН12. Обґрунтовувати, розробляти та реалізовувати культурні події та проекти з дотриманням законодавства та у відповідності до визначених мети та завдань.

ПРН13. Презентувати знання про культуру відповідно до спеціалізації представників різних професійних груп та здобувачів освіти.

ПРН14. Вести публічну дискусію та підтримувати діалог з питань української культури з фахівцями та нефаківцями.

ПРН16. Визначати, формулювати та аргументувати власну громадянську та професійну позицію щодо актуальних суспільних питань.

5. Структура освітнього компонента

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин					
	Усього	у тому числі				
		Лекції	Практ. (семін.)	Консультації	Сам Роб.	Види контролю. Бали
1	2	3	4	5	6	7
Змістовний модуль 1. <u>Історія розвитку етичних вчень</u>						
Тема 1.Сучасний світ і моральні цінності.		2		1	2	ДС/2
Тема 2.Етичні вчення Стародавньої Індії.		2	2		3	РМГ/2
Тема 3. Етико-світоглядні системи Стародавнього Китаю.		2	2		3	Р/2
Тема 4. Етична думка Давньої Греції.		2	2		3	РНП/2
Тема 5.Етичні вчення Стародавнього Риму.		2	2		3	РМГ/3
Тема 6.Морально-етичне буття людини			2	2	3	ДС/3

в світоглядній думці Київської Русі.						
Тема7.Християнсько-етичне бачення людини в епоху Середньовіччя.		2	2	1	3	ДС/2
Тема8.Особливості етичного знання в 17-19 столітті.		2	2		2	РНП/2
Тема9.Розвиток етичних теорій в 20-21ст.		2	2		2	Р/2
МКР за модуль 1						30
Разом за змістовим модулем 1		16	16	4	24	50
Змістовний модуль 2.Етика як особлива галузь пізнання світу і людини						
Тема 10.Мораль і суспільство: особливості взаємозв'язку і взаємовпливу.		2	2		4	Р/3
Тема 11.Структура моральної свідомості		2	2		6	РНП/3
Тема 12.Сенс життя і ставлення до смерті.		2	2	1	4	ДС/3
Тема 13.Категорії моральної свідомості.		2	2		4	Р/4
Тема14.Особливості моральної самосвідомості.		4	4	2	4	РНП/4
Тема 15.Мораль і проблеми людської діяльності.		2	2	1	4	ДС/3
МКР за модуль 2						30
Разом за змістовим модулем2		14	16	4	26	50
Усього годин	120	30	32	8	50	100

*Форма контролю: ДС – дискусія, ІНДЗ – індивідуальне завдання, РМГ – робота в малих групах, МКР– модульна контрольна робота, Р – реферат, або ж аналітичне есе. РНП – реферування наукових публікацій за темою.

6.Завдання для самостійного опрацювання

№ з/п	Тема	Кількість годин
1.	Мораль і моральність у праці Луція Аннея Сенеки „ Моральні листи до Луцілія”	2
2.	Морально етичні ідеї в культурі Київської Русі	3

3.	Етична думка України 16-17 ст.	3
4.	Петро Могила про моральні основи світобудови	3
5.	Особливості етики доби козаччини	3
6.	Київська школа моральної філософії 19 століття	3
7.	Українська етична думка 20-поч.21 ст.	2
8.	Особливості морально-етичної концепції Мирослава Мариновича	3
9.	Проблема пошуку морального ідеалу сучасною українською молоддю	3
10.	Морально-етичні аспекти розбудови української державності	3
11.	Філософсько-онтологічні проблеми буття людини в трактуванні В.Нестеренка	3
12.	Джон Марк Темплтон про Всесвітні закони життя	3
13.	Щастя у трактуванні Тал Бен-Шахара	3
14.	Сенс життя і ставлення до смерті в контексті російсько-української війни	4
	Разом	50

IV. Політика оцінювання

Процес навчання є творчим, відкритим до дискусії та обговорення запропонованих тем. Усі завдання, передбачені програмою, мають бути виконані у встановлені терміни. Якщо студент був відсутній на заняттях з будь-якої причини, він/вона відпрацьовують навчальні питання та завдання самостійно та у встановлені викладачем терміни обов'язково звітують про опанування ними навчального матеріалу.

Політика щодо академічної доброчесності.

Під час навчання учасники освітнього процесу зобов'язані дотримуватися академічної доброчесності: етичних принципів та визначених законом правил, якими мають керуватися учасники освітнього процесу під час навчання, викладання та провадження наукової (творчої) діяльності з метою забезпечення довіри до результатів навчання та/або наукових (творчих) досягнень.

Дотримання академічної доброчесності науково-педагогічним складом та студентами передбачає:

- ✓ посилення на джерела інформації у разі використання ідей, тверджень, відомостей;
- ✓ дотримання норм законодавства про авторське право;
- ✓ надання достовірної інформації про результати досліджень та власну педагогічну (науково-педагогічну, творчу) діяльність;
- ✓ контроль за дотриманням академічної доброчесності здобувачами освіти.

Дотримання академічної доброчесності здобувачами освіти передбачає:

- ✓ самостійне виконання навчальних завдань, завдань поточного та підсумкового контролю результатів навчання (для осіб з особливим освітніми потребами ця вимога застосовується з урахуванням їх індивідуальних потреб і можливостей);
- ✓ посилення на джерела інформації у разі використання ідей, тверджень, відомостей;
- ✓ дотримання норм законодавства про авторське право;

- ✓ надання достовірної інформації про результати власної навчальної (наукової, творчої) діяльності

Політика щодо дедлайнів та перескладання.

Терміни і умови перескладання визначаються деканатом відповідно до рекомендацій навчального відділу, вони можуть корегуватися викладачем за попередньою домовленістю з аспірантом в залежності від ситуації і конкретних обставин.

V. Підсумковий контроль

Залікове оцінювання знань здобувачів освіти здійснюється під час поточного контролю за результатами виконання тих видів робіт, які передбачені цим силабусом.

Підсумкове заняття проводиться в формі співбесіди відповідно до залікових питань і матеріалу, який студент вивчає самостійно. На залік виносяться основні питання, типові та комплексні завдання, що потребують творчої відповіді та уміння синтезувати отриманні знання і застосовувати їх під час розв'язання практичних задач в контексті взаємодії основних категорій моральної свідомості людини та її внутрішньої самооцінки..

Форма підсумкового контролю успішності навчання – залік.

Перелік залікових питань до курсу «Історія і теорія етики»:

1. Сучасний світ і моральні цінності.
2. Предмет етики та особливості етичних знань.
3. Актуальні проблеми етики.
4. Мораль і моральність: взаємодія та співвідношення.
5. Варновий устрій і етика Веданти.
6. Пізнання блага в етиці йогів.
7. Моральний ідеал джайнізму.
8. Моральні істини Будди і досягнення щастя в буддизмі.
9. Нова концепція моралі в “Бхагаватгіті” і “Артхашастрі”.
10. Уявлення локаятиків про Добро і Зло.
11. Основні риси давньоіндійської етичної думки.
12. Історіографія вивчення китайської етичної філософії.
13. Людина і ідея народного блага в даосизмі.
14. Етичний закон у вченні Конфуція.
15. Принцип взаємної любові і критерії моральності Мо-Цзи.
16. Закони і мораль в етичній системі Фа-Цзя.
17. Етичне вчення Ян Чжу. Досягнення щастя.
18. Ван Чун і його бачення людської долі та моральності.
19. Розуміння моралі у вченні Демокріта. Евдемонізм.
20. Філософсько-етична традиція софістів.
21. Моральне буття людини в творах Сократа.
22. Досягнення щастя у розумінні Платона.
23. Етична теорія Арістотеля.
24. Морально-етичний зміст філософії Епікура.
25. Риси епікуреїзму в філософії Цицерона і Лукреція.
26. Етична школа стоїків. Сенека, Епиктет, Марк Аврелій.
27. Етичні погляди Секста Емпірика та його послідовників.
28. Етико-соціальні мотиви в творчості Луки Жидяти.
29. Митрополит Іларіон про істину, благодать і свободу.
30. Містико-аскетичні мотиви світобачення Феодосія Печерського.
31. Мораль і волевиявлення божества в трактуванні єпископа Серапіона.
32. “Ізборник 1076 року” – довідник з питань християнського віровчення.
33. Суспільно-корисний ідеал людського буття в “Повчанні” Володимира Мономаха.
34. Етико-філософська концепція “Златоструя”.
35. Християнська етика і народні вірування в “Слові о полку Ігоревім”.

36. Діюча боготворяща мудрість в книзі “Толковая Палея”.
37. Данило Заточник про людську мораль.
38. Світська людина в творах Кліма Смолятича.
39. Моральні критерії життєдіяльності людини в світобаченні Кирила Туровського.
40. Добро і зло в світоглядних системах павликіан і богомилів.
41. Божественний статус моральності у вченні Аврелія Августина.
42. Філософсько-етична теорія Фоми Аквінського.
43. Зміна морально-етичних ідеалів під впливом Реформації.
44. Основні риси вітчизняної етичної думки в середні віки.
45. Етика німецької класичної філософії : І.Кант , Г.В.Ф.Гегель , Л.Фейербах.
46. Моральна культура доби класичного реалізму.
47. Ірраціоналістична моральна філософія.
48. Етична теорія позитивізму.
49. Універсальність і спільнотність у системі етичних пріоритетів.
50. Загальнолюдське в моральній культурі.
51. Моральний прогрес і форми його вияву.
52. Структура моральної свідомості. Моральні норми , принципи , мотиви.
53. Добро – провідна ідея моральної свідомості.
54. Моральне зло , його походження і сутність.
55. Проблема взаємовідношення добра і зла.
56. Способи осмислення людського буття.
57. Проблемність людського буття. Протиріччя буття і небуття. Ставлення до смерті.
58. Життя як дарунок і відповідь. Імперативи життя і смерті.
59. Обов’язок , відповідальність , справедливість.
60. Щастя як головна категорія моральної свідомості.
61. Проблема морального ідеалу людської особистості.
62. Честь і гідність людини.
63. Совість – центральний чинник моральної самосвідомості людини.
64. Розкаяння і поняття сорому.
65. Сутність моральної свободи. Свобода дії , свобода вибору , свобода волі.
66. Вчинок як першоеlement моральної діяльності.
67. Співвідношення цілей і засобів людської діяльності.
68. Діяльність як світовідношення.

VI. Шкала оцінювання

Шкала оцінювання знань здобувачів освіти з освітніх компонентів, де формою контролю є залік

Оцінка в балах	Лінгвістична оцінка
90–100	Зараховано
82–89	
75–81	
67–74	
60–66	
1–59	Незараховано (необхідне перескладання)

VII. Рекомендована література та інтернет-ресурси

1. Аболіна Т. Г., Нападиста В. Г., Рихліцька О. Д. та ін. Прикладна етика. Навч. посіб./ За наук. ред. Панченко В. І. К.: «Центр учбової літератури», 2012. 392 с.
2. Вознюк Н. Етика: Навчальний посібник. К., 2019. 300 с.
3. Горбенко Н.В. Корпоративна культура сучасного університету: підходи до визначення сутності. Грані : науково-теоретичний і громадсько-політичний альманах / гол. ред. С.А.Квітка. Дн.: ПП «Тремпольцев», 2014. Вип. 8 (112). С. 47– 52.
4. Гринчак А.А. Протидія расизму, ксенофобії та екстремізму: Навчальний посібник. Х., 2018. 248 с.
5. Корпоративна культура: навчально-методичний посібник / за заг. ред. Т.І. Євтухової, Ю. В. Легенька. К.: ДП «Укртехінформ», 2013. 185 с.
6. Малахов В.А. Етика: Курс лекцій. К.: Либідь, 2009. 383 с.
7. Малахов В.А. Етика спілкування: Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. К.: Либідь, 2006. 386 с.
8. Марценюк Т. Гендерна рівність і недискримінація: посібник для експертів і експерток аналітичних центрів. К., 2014. 65 с. URL: <http://povaha.org.ua/wp-content/uploads/2015/01/dp-2014-17.pdf>
9. Мулярчук Є.І. Покликання і професія в аспекті етичної мотивації. *Мультиверсум. Філософський альманах*. 2019. Вип.1-2 (167-168). URL: <http://multiversum.com.ua/index.php/journal/article/view/242/216>
10. Палеха Ю.І. Етика ділових відносин: Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. К.: Кондор, 2008. 354 с.
11. Професійна та корпоративна етика: навч. посіб. / за ред., В.І. Панченко. К: 2019 ВПЦ «Київський університет», 2019.
12. Степаненко В.Ф. Етика в проблемних і аналітичних задачах: Навчальний посібник. К.: ТОВ «Видавництво Лібра», 1998. 272 с.
13. Тофтул М.Г. Етика: Підручник. Житомир: Видавництво ЖДУ ім.І.Франка, 2011. 448 с.
14. Трухин И.А. Прихотливые тропы современной морали. К.: Центр учебной литературы, 2007. 463 с.
15. Фюрст М., Тринкс Ю. Філософія / Пер. з нім. Вахтанга Кебуладзе. К.: Дух і Літера, Інститут релігійних наук св. Томи Аквінського, 2018. 544 с.
16. Хаєта Г.Л. Корпоративна культура . К.: Центр навчальної літератури, 2003. 423 с.
17. Малахов В.А. Етика: Курс лекцій. К.: Либідь, 2009. 383 с..
18. Чмут Т.К., Чайка Г.Л. Етика ділового спілкування: Навчальний посібник. К.: Знання, 2007. 336 с.
19. Шеломенцев В.М. Етикет і сучасна культура спілкування. К.: Лібра, 2003. 424 с.
20. Хамитов Н.,Крылова С.Этика.К.,2019. 260с.
21. Адорно Т. Проблемы философии морали. М.: Республика, 2000. 239 с.
22. Айраксинен Т. Щастя. Відверте і чітке бачення щастя і того, чому його немає. Львів, 2017. 208 с.
23. Апель К.-О. Дискурс і відповідальність: проблема переходу до пост конвенціональної моралі. К.: ДУХ І ЛІТЕРА, 2009. 430 с.
24. Арендт Х. Банальність зла. Суд над Айхманом в Єрусалимі. К.: ДУХ І ЛІТЕРА, 2013. 367 с.
25. Арендт Х. Становище людини. Л.: Центр гуманітарних досліджень Львівського держуніверситету ім. І. Франка, видавництво “Літопис”, 1999. 255 с.
26. Аріелі Ден. Чесно про (не)чесність. Львів: Видавництво Старого Лева, 2019. 288 с.
27. Ассаджолі Р. Психосинтез. М.: «Рефл-бук», К.: «Ваклер», 1997. 320 с.
28. Бадью А. Етика. Нарис про розуміння зла. К.: Комубук, 2016. 192 с.
29. Бауман З., Донскіс Л. Моральна сліпота. Втрата чутливості у плинній сучасності. К.: ДУХ І ЛІТЕРА, 2014. 280 с.
30. Біблер В. Моральність. Культура. Сучасність. Біблер В. Культура. Діалог культур. К.: Дух і Літера, 2018. С.95-158.

31. Блошинська В.А. Етика. Практикум: Навчальний посібник. К.: Центр навчальної літератури, 2005. 248 с.
32. Булеца С.Б. Право фізичної особи на життя та здоров'я: порівняльно-правовий аспект. Ужгород, Поліграфцентр "Ліра", 2006. 176 с.
33. Винниченко В. Конкордизм. Система будування щастя. К.: Український письменник, 2011. 342 с.
34. Грані людського буття: Позитивні та негативні виміри антропокультурного. К.: Науково-виробниче підприємство «Видавництво «Наукова думка» НАН України», 2010. 352 с.
35. Грищук О.В. Людська гідність у праві: філософські проблеми. К.: Атіка, 2007. 236 с.
36. Гроф С. Психологія майбутнього. Уроки сучасних досліджень свідомості. Л.: Вид-во Terra Incognita, 2019. 400 с.
37. Декомб В. Клопоти з ідентичністю. К.: Стилос, 2015. 281 с.
38. Енаф М. Ціна істини: дар, гроші, філософія. К.: Дух і літера, 2019. 512 с.
39. Етос і мораль у сучасному світі. К.: Вид. ПАРАПАН, 2004. 200 с.
40. Йонас Г. Принцип відповідальності. У пошуках етики для технологічної цивілізації. К.: Лібра, 2001. 400 с.
41. Кант І. Лекції по етике. М.: Республика, 2000. 237 с.
42. Капиус О.С. Эвтаназия в свете права на жизнь. М.: Издательский дом "Камерон", 2006. 224 с.
43. Кравчук А. Злочини та інциденти ненависті в Україні. К.: Центр «Наш світ», 2018. 95 с.
44. Кримський С.Б. Під сигнатурою Софії. К.: Вид. дім «Києво-Могилянської академії», 2008. 367 с.
45. Ксенофобія в Україні 2018 р. Інформаційно-аналітична доповідь за результатами моніторингу / М.Бондар, В. Ліхачов. К., 2019. URL: http://www.romagenocide.com.ua/data/files/Xenophobia_in_Ukraine_2018Ukr.pdf
46. Куннас Т. Зло. Розкриття сутності зла у літературі і мистецтві. Л., 2015. 288 с.
47. Ленсіоні П. Перевага. У чому сила корпоративної культури / П. Ленсіоні. К.: Наш формат, 2017. 224 с.
48. Лоренц К. Так называемое зло. М.: Культурная революция, 2008. 616 с.
49. Лютий Т. Культура припад і спротиву. К.: Темпора, 2020. 576 с.
50. Малахов В.А. Три етики: к типологии этического сознания. Малахов В.А. Уязвимость любви. К.: Дух і Літера, 2005. С. 121-129.
51. Малахов В.А., Мулярчук Є.І., Жулай В.Д., Савельєва М.Ю. Цивілізаційні виміри моральності: Зміна парадигм / НАН України, Інститут філософії ім. Г.С. Сковороди. К.: Наукова думка, 2007. 676 с.
52. Марценюк Т. Гендер для всіх. Виклик стереотипам. К.: Основи, 2017. 256 с.
53. Мильдон В.И. Индивидуализм и эгоизм (введение в современную этику). *Вопросы философии*. № 6. С. 43-55.
54. Москаленко В.Ф., Попов М.В. Біоетика: філософсько-методологічні та соціально-медичні проблеми. Вінниця: Нова книга, 2005. 338 с.
55. Нападиста В.Г. Історія етики в Україні; Друга половина ХІХ – початок ХХ ст.: Навчальний посібник. К.: Либідь, 2004. 240 с.
56. Негус К., Пикеринг М. Креативность: коммуникация и культурные ценности. Х.: Изд-во Гуманитарный центр, 2011. 300 с.
57. Бралатан В.П., Гуцаленко Л.В., Здирко Н.Г. Професійна етика. Навчальний посібник. Рекомендовано Міністерством освіти і науки України для студентів вищих навчальних закладів Київ «Центр учбової літератури» 2011
58. Онфре М. Сила життя. Гедоністичний маніфест. К.: Ніка-Центр, 2016. 192 с.
59. Повна енциклопедія етикету. Донецьк: Глорія Трейд, 2010. 384 с.
60. Попович М. Філософія свободи. Х.: «Фоліо», 2018. 524 с.
61. Поттер ван Р. Биоэтика: мост в будущее / Украинская ассоциация по биоэтике / Ю.В. Дубровин (пер. с англ.), Т.Г. Будковская (пер. с англ.), С.В. Вековщина (пер. с англ.). К.: Видавець Вадим Карпенко, 2002. 168 с.

62. Ренч Т. Конституція моральності: Трансцендентальна антропологія і практична філософія. К.: Дух і Літера, 2010. 348 с.
63. Рікер П. Право і справедливість. К.: Дух і Літера, 2002. 196 с.
64. Робінсон К. Освіта проти таланту. Сила творчості. Л.: Літопис, 2017. 256 с.
65. Роменец В.А. Жизнь и смерть: постижение разумом и верой. К.: Либідь, 2003. 213 с.
66. Роулз Дж. Теорія справедливості. К.: Вид-во Соломії Павличко "Основи", 2001. 822 с.
67. Свендсен Ларс Фр. Г. Філософія свободи. Л.: Вид-во Анетти Антоненко; К.: Ніка-Центр, 2016. 335 с.
68. Северино Е. Сутність нігілізму. К.: Темпора, 2020. 688 с.
69. Скейлз Енн. Фемінізм у праві: активізм, юридична практика та правова теорія. К., 2019. 215 с.
70. Смертная казнь под прицелом: Совет Европы и смертная казнь / Council of Europe. Донецк: Директорат По Правам Человека Совета Европы, 2001. 108 с.
71. Снайдер Т. Шлях до несвободи: Росія, Європа, Америка / перекл. з англ. Г.Герасим. Л.: Човен, 2020. 392 с.
72. Социально-правовые аспекты клонирования человека. Одесса, 2001. 156 с.
73. Тейлор Ч. Етика автентичності. К.: Дух і Літера, 2002. 128 с.
74. Тиллих П. Мужество быть / Пер. с англ. О.Седаковой. К.: ДУХ І ЛІТЕРА, 2013. 200 с.
75. Трейси К., Роблз Дж. Повседневный разговор. Строение и отражение идентичности. Х.: изд-во «Гуманитарный центр»/ А.В. Коченгин, 2015. 448 с.
76. Тур М. Некласичні моделі легітимації соціальних інститутів: Монографія. К.: ПАРАПАН, 2006. 396 с.
77. Тюріна Т.Г. Феномен духовності особистості: монографія: для педагогів, психологів, філософів. Л.: Сполом, 2009. 232 с.
78. Філіппова І. Етикет – це легко. К.: «Видавничий дім «САМ», 2019. 240 с.
79. Франкл В. Людина в пошуках справжнього сенсу. Психолог у концтаборі. Харків, 2016. 160 с.
80. Фромм Е. Втеча від свободи. Х.: КСД, 2019. 288с.
81. Фромм Е. Мистецтво любові. Харків, 2017. 192 с.
82. Фуко М. Ненормальные: Курс лекций, прочитанный в Коллеж де Франс в 1974-1975 учебном году. СПб.: Наука, 2005. 432 с.
83. Фуко М. Рождение клиники. М.: Академический проект, 2014. 263 с.
84. Хабермас Ю. Моральное сознание и коммуникативное действие. СПб, 2000. 380 с.
85. Хайдеггер М. Письмо о гуманизме. *Проблема человека в западной философии*. М.: Наука, 1998. С.237-318.
86. Ціннісно-нормативне обґрунтування соціальних теорій. К.: Науково-виробниче підприємство «Видавництво «Наукова думка» НАН України», 2013. 456 с.
87. Циммер К. Еволюція. Триумф ідеї. Х.: КСД, 2020. 400 с.
88. Честь, гідність та ділова репутація: можливості захисту: Збірник нормативних актів / С.А.Менюк (упоряд.). К.: Оріяни, 1998. 146 с.
89. Чистіліна Т. Етика і естетика. К.2019.
90. Шаап С. Мстива отрута: Ріст невдоволення. К.: Вид-во Жупанського, 2015. 224 с.
91. Шек Г. Зависть. Теория социального поведения. М.: ИРИСЭН, 2008. 537 с.
92. Шестовалова Л.М. Самогубство як явище: Науковий нарис. К.: НАВСУ, 2000. 246 с.
93. Шивельбуш В. Речі і люди: Есей про споживання. К.: Ніка-Центр; Л.: Видавництво Анетти Антоненко, 2018. 192 с.
94. Шутц У. Совершенная ясность: Основы жизненной философии. Х.: Гуманитарный центр, 2012. 252 с.
95. Шостак В.М. Моральний ідеал в українському суспільстві : минуле, сучасне, майбутнє . Наукове пізнання : методологія та технологія. Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д.Ушинського. Одеса, 2015.С.225-231.
96. Шостак В.М. Моральні цінності в умовах трансформації українського суспільства. Матеріали Міжнародної наукової конференції «Глобальні проблеми сучасності у контексті історико-філософського знання». – Одеса-Дніпропетровськ, 2016. С. 95-98.

97. Шостак В.М. Історія і теорія етики : Навчально-методичний комплекс з дисципліни . Луцьк, 2016. 19 с.
98. Шостак В.М. Культурно-моральні цінності еліти в трактуванні В.К.Липинського. Науковий збірник Українська культура : минуле , сучасне , шляхи розвитку. Рівненський державний гуманітарний університет. Випуск 35. Рівне , 2020. С.50-57.

Правові акти, кодекси

1. Декларація прав дитини: резолюція 1386 (XIV) Генеральної Асамблеї ООН від 20 листопада 1959 року https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_384#Text
2. Декларація принципів толерантності: затв. резолюцією 5.61 Генеральної конференції ЮНЕСКО від 16.11.1995 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_503.
3. Декларація про ліквідацію всіх форм нетерпимості та дискримінації на основі релігії або переконань: резолюція 36/55 Генеральної Асамблеї ООН від 25 листоп. 1981 р. URL: <http://dspace.nbuv.gov.ua/handle/123456789/43860>
4. Декларація про права інвалідів: Прийнята Організацією Об'єднаних Націй 9 грудня 1975 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_117#Text
5. Декларація про захист усіх осіб від катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження і покарання, прийнята Резолюцією Генеральної Асамблеї ООН 3452 від 9 грудня 1975 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_084#Text
6. Європейський кодекс поліцейської етики: ухвал. рекомендацією Rec (2001) 10 Комітету Міністрів Ради Європи від 19.09.2001 р. URL: <http://pravo.org.ua/files/Criminal%20justice/rec1.pdf>.
7. Загальна декларація прав людини: затв. резолюцією 217 А (III) Генеральної Асамблеї ООН від 10.12.1948 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_015.
8. Загальні правила етичної поведінки державних службовців та посадових осіб місцевого самоврядування. *Офіц. вісн. України* від 27 верес. 2016 р. № 74.
9. Кодекс поведінки посадових осіб з підтримання правопорядку: затв. резолюцією 34/169 Генеральної Асамблеї ООН від 17.12.1979 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_282.
10. Конвенція Організації Об'єднаних Націй проти корупції: ратиф. Законом України від 18.10.2006 р. № 251-V. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/251-16>.
11. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод: прийнята Радою Європи 04.11.1950 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004.
12. Конвенція про охорону всесвітньої культурної і природної спадщини, прийнята ЮНЕСКО 21 листопада 1972 р.
13. Конвенція про права дитини: редакц. затв. резолюцією 50/155 Генеральної Асамблеї ООН від 21.12.1995 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_021 .
14. Конвенція про права дитини, прийнята та відкрита для підписання, ратифікації та приєднання резолюцією 44/25 Генеральної Асамблеї ООН від 20.10.1991 р.
15. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 р. № 254к/96. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>.
16. Міжнародний кодекс поведінки державних посадових осіб: затв. резолюцією 51/59 Генеральної Асамблеї ООН від 12.12.1996 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_788.
17. Про державну службу: Закон України від 22 січ. 2016 р. *Відом. Верхов. Ради України*. № 4.

18. Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків: Закон України від 08.09.2005 № 2866-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2866-15>.
19. Про засади запобігання та протидії дискримінації в Україні: Закон України від 06.09.2012 р. № 5207-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5207-17#Text>
20. Про запобігання корупції: Закон України від 14.10.2014 р. № 1700-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18>.
21. Про затвердження Правил етичної поведінки поліцейських: Наказ МВС України від 09.11.2016 № 1179. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1576-16>.
22. Про захист суспільної моралі: Закон України від 20.11.2003 № 1296-IV. Дата оновлення: 09.12.2015 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1296-15>.
23. Про попередження насильства в сім'ї: Закон України від 15.11.2001 р. № 2789-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2789-14#Text>
24. Про свободу совісті та релігійні організації : Закон України від 23 квіт. 1991 р. № 87-XII. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/987-12#Text>
25. Рекомендація No R (2000) 10 Комітету Міністрів державам-членам Ради Європи щодо кодексів поведінки державних службовців (прийнята Комітетом міністрів на 106 сесії 11 травня 2000 року). URL: http://www.dridu.dp.ua/cpk/Lib/7_Zapobigannya%20ta%20protydiya%20proyavam%20korup/Legislation/Legislature/Rekomend_poved_DS.pdf.
26. Щодо підвищення рівня толерантності та запобігання поширенню ксенофобських настроїв: рішення Національної експертної комісії України з питань захисту суспільної моралі 18 черв. 2013 № 32. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/vr032623-13#Text>.